

Liliia Venger, Candidate of Economic Sciences, Researcher
*State Organization «Institute of the Economy and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine»*
Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-244-9-10>

**DAMAGE OF INDUSTRY CAUSED
BY THE MILITARY AGGRESSION OF RUSSIA
AND APPROACHES TO ITS ASSESSMENT**

**ЗБИТКИ ЗАВДАНІ ПРОМИСЛОВОСТІ
ВНАСЛІДОК ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ
ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ОЦІНКИ**

Внаслідок воєнної агресії з боку рф та бойових дій на території України, економіка країни зазнала безпрецедентних втрат. З кожним днем війни втрати економіки України зростають. Враховуючи територіальний характер розміщення лівової частки промислових підприємств – на південному-сході країни та ведення, переважно на цих територіях, бойових дій слід відзначити величезні втрати промисловості внаслідок масових руйнувань та зупинок підприємств. Для прикладу, такі металургійні гіганти промисловості, як ПрАТ «Металургійний Комбінат «Азовсталь» та ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча» зазнали руйнувань. Питання щодо можливості повоєнного відновлення виробництва наразі залишається без відповіді. Підприємства зруйновані практично повністю, до того ж здійснення оцінки щодо їх запуску наразі неможливе.

Чимало дослідницьких та експертних організацій з початку війни намагалися визначити обсяг втрат, які понесла промисловість України та обрахувати обсяг і вид ресурсів, які потрібні негайно та будуть потрібні в майбутньому для її відновлення.

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАНУ» став одним з перших установ який запропонував підхід до оцінки втрат економіки, в тому числі промисловості, від військової агресії з боку росії. Наприкінці березня 2022 року фахівцями інституту було

запропоновано оцінку потенційних втрат національної економіки України від воєнного вторгнення країни-агресора, які були здійснені на основі екстраполяції умов та втрат, що спостерігалися в Україні під час першої активної фази російсько-української війни (березень 2014 р. – лютий 2015 р.). Так, за їх розрахунками, зниження ВВП у 2022 році очікувалось близько 45%, валового нагромадження основного капіталу на понад 80%, а зниження промислового виробництва на 52% [1].

Спеціалісти інституту «Київська школи економіки» використовують методологію оцінки фінансових втрат України на основі аналізу кількох тисяч публічних повідомлень від громадян, уряду, місцевих органів влади щодо втрат та пошкоджень по всій країні, а також опосередкованих методах оцінки, таких як розрахунок орієнтовної площі пошкодженого внаслідок воєнних дій майна у найбільш постраждалих містах. Методологія оцінки враховує досвід Світового банку щодо аналізу втрат в Сирії та Іраку, а також рекомендації провідної української інвестиційної компанії Dragon Capital. За оцінками фахівців інституту «Київська школа економіки» у співробітництві з експертами проєкту «Росія заплатить», згідно останніх даних, станом на вересень 2022 р., з початку війни пошкоджено та зруйновано 412 промислових підприємств, в тому числі з урахуванням великих та середніх об'єктів у східних та південних областях України. Сума збитків, завданих підприємствам та промисловості, складає 9,7 млрд. дол. Станом на 5 вересня 2022 року загальні непрямі втрати у сфері промисловості та українських підприємств знову зросли і склали 30,3 млрд. дол., що є найбільшою часткою непрямих втрат внаслідок повномасштабної війни, яку розпочала Росія. На сьогодні мінімальні потреби у відновленні підприємств та промисловості продовжують зростати й сягають вже 19,7 млрд. дол. Потреби для промисловості є одними з найбільших [2; 3]. Зростання загальної суми збитків пов'язано, зокрема, зі збільшенням кількості зруйнованих та пошкоджених об'єктів серед промислових підприємств. Водночас, повна загальна оцінка шкоди, завданої фізичним активам, можлива лише після проведення комплексного розслідування та аудиту.

На сьогодні затверджено «Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р.

№ 326 В документі зазначається, що визначення шкоди та збитків здійснюється за встановленим переліком напрямів. Зокрема, за напрямом – економічні втрати підприємств, який включає втрати підприємств усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна, а також упущену вигоду від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності. Визначення шкоди та збитків підприємств здійснюється відповідно з додатком до порядку «Загальні засади оцінки збитків, завданих майну та майновим правам внаслідок збройної агресії Російської Федерації». Методики ж до Порядку ще не затверджено [4].

Даний порядок носить загальний характер, та не відображає специфіку збитків і їх оцінку в промисловості за зруйноване майно промислових підприємств. Також, виявлено недоліки нормативно-правового забезпечення, оскільки не передбачено ефективних правових механізмів захисту майнових інтересів постраждалих від військових руйнувань промислових суб'єктів господарювання.

Саме тому було розроблено та наразі знаходиться в процесі обговорювання Проект методики оцінки збитків за зруйноване майно підприємств [5]. Документ призначений для розрахунку суб'єктами господарювання таких категорій втрат, як розміру реальних збитків своєму майну (нерухоме та рухоме майно, об'єкти незавершеного будівництва, транспортні засоби, товарно-матеріальні запаси тощо, знищені або пошкоджені внаслідок бойових дій); упущеної вигоди, яку підприємство втратило через неможливість продовження діяльності; розміру витрат, необхідних для відновлення майна та майнових прав, що зазнали руйнівного впливу внаслідок збройної агресії.

Розробка та затвердження «Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності» є особливо важливим кроком для визначення ресурсної бази для стратегування промислового розвитку України в повоєнному періоді.

Підсумовуючи вищесказане відзначимо, що вітчизняна промисловість зазнала небачених раніше руйнувань та збитків, що були спричинені бойовими діями від вторгнення держави-агресора.

Це вимагає вдосконалення існуючих методик до оцінки втрат від нанесених військовими діями руйнувань з використанням світового досвіду. Мова йде про доповнення існуючих методичних засад інструментами стратегічного планування. Адже наявність методичних підходів щодо оцінки збитків та визначення показників за категоріями втрат є важливим показником для розробки програмних документів для відновлення економічного потенціалу. Побудова стратегічних сценаріїв розвитку вітчизняної промисловості у повосенному відновленні національної економіки є важливим інструментом для досягнення бажаного стану можливого майбутнього, визначення вектору розвитку в цьому майбутньому, ключових тенденцій та способів мінімізації ризиків в умовах невизначеності, а також які зміни можна впровадити, щоб зробити економічний розвиток більш стійким, а економіку конкурентоспроможною.

Разом з тим, відбудова та відновлення промисловості України, вимагає не просто відбудови виробничих об'єктів, але й їх оновлення з урахуванням європейського вектору, зеленої економіки та використання новіших технологій. Враховуючи це, вартість відновлення, вочевидь буде вищою за оцінку збитків та потребуватиме додатково розробки механізмів дофінансування таких об'єктів залучаючи зарубіжних інвесторів.

Література:

1. Оцінка втрат України від воєнного вторгнення рф: макроекономічний вимір. Економіка та прогнозування. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_22_1_08_uk.pdf.
2. Загальна сума прямих збитків інфраструктури зросла до \$114.5 млрд. Київська школа економіки. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-infrastrukturi-zrosla-do-114-5-mlrd>.
3. Росія заплатить. URL <https://damaged.in.ua>.
4. Постанова «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» № 326 від 20 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-p#Text>.
5. Розроблено проект методики оцінки збитків за зруйноване майно підприємств. Міністерство Економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1ff5f6f9-ed06-49e8-ac6f-8800799f4852&title=Rozrobleno-ProektMetodikiOtsinkiZbitkivZaZruinovaneMainoPidprimstv&fbclid=IwAR0TPL2H43Y2SmLxJ5nnQ0wd2F2HkASltig-XS9xCZO8PshbMs9XedoGGwc>.